

4.8.2020

KUNTIEN HARKINNANVARAISEN VALTIONOSUUDEN KOROTUKSEN HAKEMINEN VUONNA 2020**KUNTA: Haapaveden kaupunki****YHTEYSHENKILÖ (NIMI, SÄHKÖPOSTI JA PUHELINNUMERO):**Vs.kaupunginjohtaja Kimmo Hinno, kimmo.hinno@haapavesi.fi, p. 0447591307**HAETTAVA SUMMA, €: 700 000€****JOS ON SAATU HARKINNANVARAISTA KOROTUSTA VUONNA 2019, NIIN SEN KÄYTTÖTARKOITUS OLI:**

Haapaveden kaupunki haki harkinnanvaraista korotusta vuodelle 2019 kaksi miljoonaa euroa. Haapavesi ei kuitenkaan kuulunut korotusta saaneiden kuntien joukkoon.

HAKEMUS:

- 1. KUNNAN YKSILÖIDYT TALOUSVAIKEUDET, JOIHIN HAETAAN HARKINNANVARAISTA VALTIONOSUUDEN KOROTUSTA SEKÄ PERUSTELUT, JOTKA OSOITTAVAT EM. VAIKEUDET POIKKEUKSELLISIKSI TAI TILAPÄISIKSI. LISÄKSI YKSILÖITYNÄ TALOUSVAIKUTUSTEN AJANKOHTA JA EUROMÄÄRÄINEN VAIKUTUS KUNNAN TALOUTEEN. KORONAKRIISIN AIHEUTTAMAT KUSTANNUKSET JA TULONMENETYKSET ERITELTYINÄ KOHDASSA A:**

A: Elinkeinoelämässä tapahtuneiden muutosten vaikutukset Haapaveden kaupungin talouteen.

Kaupungin elinkeinorakenteessa tapahtuneet ennalta arvaamattomat muutokset, joilla on ollut suora vaikutus kaupungin talouteen, elin-, pito- ja vetovoimaan.

Haapaveden kaupungin elinkeinorakenteessa on viime vuosina tapahtunut muutoksia, joilla on poikkeuksellisen suuri merkitys verotuottoon, työpaikkojen määrään ja sitä kautta kaupungin elin- pito- ja vetovoimaan. Venäjän 2014 lähtien asettamat ja vuosittain jatkamat maitotuotteiden tuontikiellot ovat aiheuttaneet erityisesti Valion Haapaveden tehtaan toiminnoille ja sen alihankkijoille yli 100 työpaikan menetyksen ja sitä kautta kaupungin verotuotolle arviolta 7 miljoonan euron negatiivisen vaikutuksen. Koska pakotteet vaikuttavat laajasti alueen maata-

louteen, on muutoksen vaikutus erittäin merkittävä aluetaloudellisesti. Vaikutusten on sanottu olevan paikallisesti jopa suhteellisesti suurimmat koko maassa.

Kanteleen Voiman muuttuminen ns. tehoreservivoimalaksi (laitosta käytetään ainoastaan kantaverkkoyhtiön määräyksestä) vuonna 2015 aiheutti työllisyysvaikutuksia ja toimintojen ulkoistamista. Edellä mainittujen lisäksi elinkeinotoiminnassa on tapahtunut viime vuosina merkittäviä elinvoimaa ja työllisyyttä heikentäviä muutoksia, jotka konkretisoituvat nyt kaupungin talouteen. Esim. puusepäntuotteita valmistava Siparila Oy ja teollisuuden palveluita tuottava Caverion Industria lopettivat toimintansa Haapavedellä vuonna 2015 vieden mukanaan arviolta 50 työpaikkaa. Viime vuosina myös valtion työpaikkoja on vähentynyt Haapaveden kaupungista vaikuttaen suoraan myös palvelujen saatavuuteen. Maistraatin ja TE-toimiston paikallispalvelut ovat loppuneet ja KELA:n ja Poliisin palvelua on supistettu merkittävästi. Kerrannaisvaikutuksenaan teollisten ja palvelujen työpaikkojen katoaminen on vaikuttanut asukkaiden keskiansioon alentavasti.

Kaupungin omassa toiminnassa merkittävin lähiajan muutos on ollut Siikalatvan kunnan irtautuminen Sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen alueelta vuoden 2017 alusta. Tämä aiheutti n. 210 työntekijän yhteistoimintaneuvottelut ja heidän siirtymisensä liikkeenluovutuksella vastaanottavan kunnan palvelukseen. Tällä muutoksella on ollut taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia perusturvapalveluiden toimintaan, kun laajemman toiminta-alueen tuoma synergia menetettiin. Pyhännän kanssa jo olemassa olevaa yhteistoimintasopimusta laajennettiin vuoden 2019 alusta koskemaan myös sosiaalipalvelujen tuottamista Sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen alueella.

Edellä mainituilla tapahtumilla on ollut merkittävä vaikutus Haapaveden kaupungin talouteen. Muutokset ovat olleet ennalta arvaamattomia ja vaikuttavat pitkän tulovirran katkeamisella siihen, että kaupungin toiminnan rakenteita on tarkasteltava poikkeuksellisen kriittisesti ja talouden tasapainon löytäminen vaatii rajuhkoa tasokorjausta, jolla palvelurakenne sopeutetaan valitsevaan tilanteeseen ja väestörakenteen isoon muutokseen. Talouden tasapaino luo myös terveen uuden positiivisen kierteen ja elinvoiman kehittämiseen tarvittavan resurssin vapautumiseen.

Kaupunginvaltuusto valmisteli seminaarissaan 15.8.2019 tasapainotussuunnitelman, jonka säästövaikutus vuodelle 2020 oli 670 500€. Vuosille 2021-2023 säästövaikutus oli noin 1 700 000€/vuosi. Vuodesta 2011 alkaen Haapaveden kaupunki on tehnyt reilusti alijäämäisiä tilinpäätöksiä joka vuosi lukuun ottamatta vuotta 2017.

Vuoden 2019 talousarvion yhteydessä tehdyn alijäämätarkastelun perusteella Haapaveden kaupungin tilinpäätöksessä vuodelta 2017 taseeseen kertynyt yli-/alijäämä osoitti ylijäämää 5 004 154,55 euroa. Vuoden 2018 tilinpäätöksessä taseeseen kertynyt ylijäämä oli 3 636 807,46 euroa ja vuoden 2019 tilinpäätöksessä 3 063 276,48 €.

Vuoden 2020 talousarviossa on tilikauden alijäämäksi arvioitu 1 277 997 euroa ja lisätalousarviossa vuodelle 2020 alijäämä on kasvanut 1 378 000 eurolla; talous- ja lisätalousarvion perusteella vuoden 2020 alijäämä tulee olemaan 2 655 977 euroa ja taseen ylijäämä vuoden lopussa tulee näin ollen olemaan 407 279,48 euroa. Tämän hetken arvioiden mukaan taseen alijäämä on vuoden 2022 lopussa lähes 5 000 000 euroa ja konsernin alijäämä yli 8 000 000€.

Koronapandemian vaikutukset ovat tilanteessa 26.8.2020 yhteensä 365 000 euroa. Vuoden 2020 loppuun mennessä koronan vaikutusten arvioidaan nousevan n. 500 000 euroon.

Valtuuston valmisteleman ja hyväksymän tasapainottamisohjelman mukaiset toimenpiteet tulivat käsittelyyn valtuustossa joko omina kokonaisuuksinaan tai vuoden 2020 talousarvion yhteydessä. Hallintokunnittain tarkasteltuna vuoden 2020 talousarvion toimeenpanolla on päästy arviolta 489 000 euron säästöihin. Tasapainottamisohjelman toimenpiteitä on viivästynyt sekä toiminnallisista syistä, että koronapandemian vuoksi. Suhteessa tasapainottamissuunnitelmaan, vuoden 2020 ylimääräiset kustannukset ovat n. 700 000 euroa. Käytännössä tasapainottamisohjelman ensimmäisen vuoden toteutuneet säästöt ovat jo hupenneet korona-pandemiasta aiheutuneisiin ylimääräisiin kustannuksiin sekä tätä kautta toimenpiteiden viivästyksiin.

B: Väestöpohjassa tapahtuneiden muutosten vaikutukset kaupungin talouteen.

Elinkeinorakenteen muutoksen tuoman väestökehityksen vaikutukset kaupungin taloudelliseen tilanteeseen. Kaupungin rakenteiden korjaaminen väestöpohjaa ja taloudellista kantokykyä vastaavaksi.

Haapaveden kaupungin asukasluku on laskenut keskeytymättä vuodesta 1995 lähtien. Vuonna 2010 asukasluku oli 7417 asukasta ja heinäkuun lopussa 2020 asukasluku on 6722 asukasta (ennakkotieto) eli laskua kymmenessä vuodessa on 9,4%. Väestön ikärakenne muuttuu koko ajan ikääntyneempään suuntaan.

Yli 65-vuotiaiden osuus väestössä kasvaa, työikäisen väestön määrä väestöstä kääntyi jyrkkään laskuun vuonna 2010, eikä väheneminen ole päättynyt kymmenen seuraavan vuoden aikana. Syntyvyys lähes puolittui vuosien 2014-2018 välisenä aikana. Vaikka työttömyysaste on pienentynyt, ei tällä ole ollut kaupungin verotuottoon oletettua merkitystä huoltosuhteen kasvaessa. Toki korona nostatti työttömyysastetta neljällä prosentilla vuoden takaisesta, kun verrataan heinäkuuta 2019 ja heinäkuuta 2020.

Kaupungin veroaste on maan keskiarvoa suurempi (22%) ja sitä on korotettu viimeksi vuonna 2016. Haapaveden rakenteellinen haaste on poikkeuksellisen matala efektiivinen verotuloaste (14,22%), joka johtuu väestön sosioekonomisesta taustasta sekä elinkeinorakenteesta. Näin ollen veroasteen korjaus ei ole ollut eikä tulevaisuudessakaan ole tehokas tapa parantaa tulokeritymää.

C: Koronaviruksen suorat vaikutukset kaupungin talouteen

Haapavedellä on seurattu omalla kirjanpidon tunnisteellaan kaikki koronaviruksen aiheuttamat kulut keväästä alkaen. Elokuun loppuun mennessä koronavirus on aiheuttanut kaupungille suoria lisäkustannuksia n. 365 000€. Loppuvuoden 2020 koronaviruksen aiheuttamat suorat lisäkustannukset ovat arviolta n. 160 000€ yhteensä n.500 000€.

2. KUNNAN OMAT TOIMENPITEET POIKKEUKSELLISEN TAI TILAPÄISEN TALOUDELLISEN TILAN KORJAAMISEKSI (ESIM.: VEROPROSENTTI, TAKSAT, LAINOITUS TAI MENOSÄÄSTÖT):

A) JO TOTEUTETUT TOIMENPITEET:

Pyhännän kanssa jo olemassa olevaa yhteistoimintasopimusta laajennettiin vuoden 2019 alusta koskemaan myös sosiaalipalvelujen tuottamista Sosiaali- ja terveystaloustoimintayksikön Helmen toimesta.

Sosiaali- ja terveystaloustoimintayksikön Helmeen on perustettu kotisairaala maaliskuussa 2019. Kotisairaalan toimintaa kehitetään saatujen hyvin kokemusten perusteella. Vuodeosaston potilaspaikat on laskettu 20:sta 15:een.

Kaupungin ns. tarpeettomia kiinteistöjä on asetettu myyntiin ja purettu.

Elinkeinotoimen/yritystoiminnan tukitoimia on toteutettu kaavoituksella ja infrastruktuuriratkaisuilla.

Elinkeinotoimen henkilöstöratkaisuja on kehitetty, rekrytoitu yritysasiainasiain.

Toisen asteen koulutusta tuetaan ja kehitetään yhteistyötä edelleen. Haapaveden kaupungin oman lukion toiminnan kehittäminen ja yhteistyön lisääminen Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä JEDU:n kanssa ja Haapaveden opiston kanssa.

Virkojen ja toimien täyttölupien tehostettu käsittely johtoryhmän kautta kaupunginhallitukseen päätettäväksi. Käytetty kaupungin sisäistä rekrytointia.

Tasapainotusohjelmasta vuodelle 2020 saadaan toteutettua merkittävä määrä eri toimenpiteitä, joiden säästösummaksi arvioidaan lähes puoli miljoonaa euroa. Tasapainottamissuunnitelman mukaisia vuonna 2020 toteutuneita toimenpiteitä on tarkoitus jatkaa vuoden 2021 ja suunnitelmakauden talousarvioissa tavoitteena pidemmän aikavälin säästövaikutus.

Kuluvan vuoden 2021 talousarviota valmistellaan talousvaikeudet tunnistaen.

B) TULOSSA OLEVAT JA PÄÄTETYT TOIMENPITEET:

Tasapainottamissuunnitelman toimenpiteillä oli tavoite korjata Haapaveden kaupungin palvelurakennetta vuonna 2020 n. 671 500 eurolla ja suunnitelmakaudella 1 700 000 eurolla/vuosi. Talousarvion laadinnan yhteydessä kaupunki suunnittelee tarvittavat lisätoimet.

Tasapainottamissuunnitelman runkona olivat kahden kyläkoulun lakkautus, sekä terveyskeskuksen vuodeosaston lakkautus. Kaupungin rakenteita ja palvelutarjontaa on pyritty suunnittelemaan nykyistä väestöpohjaa ja väestöennustetta vastaavaksi. Haapaveden vuodeosaston muuttamiseksi arviointi- ja kuntoutusyksiköksi kesällä 2020 on olemassa valtuuston päätös. Koronan vuoksi muutosta jouduttiin siirtämään vuodenvaihteeseen 2020-2021. Kouluverkko-tarkastelussa valtuusto teki periaatepäätöksen oppilaslaskennan periaatteista, jonka perusteella kouluverkkoa arvioidaan vuosittain osana talousarvioprosessia. Kyläkoulut, joiden oppilasmäärä on alle 40 oppilasta sovittuna tilastointipäivänä (20.9) ja samana tilastointipäivänä tarkastetaan myös arvio oppilasmäärästä seuraavalle lukukaudelle. Jos arvio on myös alle 40 oppilasta, aloitetaan tulevan talousarvion suunnittelu siten, että koulu ei enää avaudu oppilaille

jälkimmäisenä syksynä. Ensimmäinen arvio tehdään 20.9.2020, jonka perusteella valmistellaan kouluverkkoesitys ja talousarvio vuodelle 2021. Tasapainottamisohjelman toteutumisen arvioinnin perusteella ensimmäisen vuoden toteutuneet säästöt ovat menneet koronapandemiasta aiheutuneisiin ylimääräisiin kustannuksiin ja toimenpiteiden viivästyksiin, eikä tavoiteltua talousvaikutusta ole saavutettu.

Tällä hetkellä ei ole valmistelussa muita talouden tasapainotussuunnitelmia.

Liitteet: Arvio tasapainottamisohjelman 2019-2024 toteutumisesta
Haapaveden kaupungin ylijäämä-alijäämä -tarkastelu

Haapavedellä 31.8.2020

Anri Kolehmainen

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Kimmo Hinno

Vs. kaupunginjohtaja